

પારસી નાટક મંડળી.

માટે

કંપનીના મુન્શી

પંડિત નારાયણ પ્રસાદ બેતાબ દેહલવીએ

રચેલા

જુહરી સાંપ

નામના નાટકનાં ગાયનો

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

પારસી નાટક મંડળીના માલિકો.

મુંબઈ.

મુંબઈ સમાચાર છાપખાનામાં છાપ્યું.

૧૯૦૬.

કીંમત ત્રણ આના.

આ ચોપડી કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવી છે.

મધમાખ છાપ.

૧૬૫૬

અમાલ ગમે તેહ એસોસીએશન

નંબર વન બ્રાંદી.

આ માલ ખુદ દરાખમાંથીજ બનાવેલો છે, એવી ગેરંતી આપવામાં આવે છે, અને તે પીધામાં ગુણકારી અને ફાયદાકારક છે. વીલાયતના સેંકડો રસાયણી તપાસ કરનાર દાક્ટરોએ એ માલ ની ઉમદા સરટીફિકેટ આપેલી છે કે “ એ બ્રાંડી પીવાથી કેઠાની કબજાયાત થતી નથી, માથું દુખતું નથી. તથા વારંવાર પાણી પીવું પડતું નથી. વગેરે.”

અમે ખુદ કારખાનાવાલા પાસે એ માલ બહારો બહાર આયાત કરતા હોવાથી એની કીંમત પુરાકળ સસ્તી રાખી છે, અને બીજા મોંઘી કીંમતે મલતા માલ કરતાં એની ખુબી અને ગુણુ ચારજ છે એમ ખુદ અમારા ઘરાકોનું કહેવું છે.

માલ ન પસંદ પડે તો ખોલેલી બાટલી પાછી.

સર્વ દુકાનો ઉપર બાટલી તથા પાંઈટ મલશે.

પી. સી. સરાઈ.

હોલસેન દારૂનું ગોદાઉન,

નાટકસાલા પાસે, બ્રાંડરોડ.

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गुजरात कंपीराबिद विभाग]

अनुक्रमांक १५५५ वर्गीक

पुस्तकनु नाम ४६४ सांप ७१२५०१
आयको

विषय २३६८ : २-६

આપ જાણતા તો હશે કે?

અમારા ઘરાકોને પણ લાભ મળે છે.

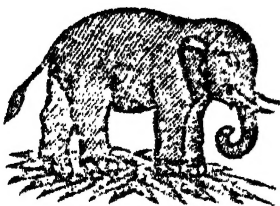
અમારા ઘણી જાતના હાથીછાપના ચાહના ઉપાચો જગપ્રસીધ થયલા છે તેમાં અમારા એજંટોને લાભ મળતો હતો પણ પીનારાઓના લાભ માટે અમારે ખાસ ઇનામની ટીકીટવાલા ઉપાચો કહાડેલા છે જેમાં નીચે બતાવ્યા મુજબ અમને ટીકીટો પાછી મોકલી આપનારને ઇનામો આપીશું.

૩	ટીકીટમાં	ઉંચી જાતનું સાબુનું પાકસ ૧.
૬	"	લવંડરની પાટલી ૧.
૯	"	છત્રી ૧ ઇમીટેશન સીલકની.
૧૨	"	સાઇકલ કેપ (ટોપી) ૧.
૧૮	"	ટરાવેલીંગ ત્રંક ૧ સ્ટીલની.
૨૪	"	રાસકોપ સીસ્ટમ ઘડીઆલ ૧.
૩૬	"	" " " " છેડા સાથે.
૪૮	"	રેલવે રગ ૧.
૧૦૦	"	સોનાનું ઘડીઆલ ૧.

ઉપર બતાવ્યા મુજબની સંખ્યામાંની કોઈ પણ સંખ્યા માં ટીકીટો અમને પાછી મોકલનારને કાંઈપણ વાંધા વગર તેને ઇનામ મોકલી દેવામાં આવશે.

ચાહના નામ	કીમત
ગોલડન મોહર (પીળી ટીકીટ)	૧—૦—૦
સોલ્ડ ગોલ્ડ (બુલુ ટીકીટ)	૦—૧૪—૦
સીલ્વર મોહર (લાલ ટીકીટ)	૦—૧૨—૦

આ ઉપાચો દરેક વેપારીને ત્યાંથી એજ ભાવે મલશે.

TRADE MARK

એમ. એ.

રાજવાલા,

મસજીદ બાંદર રોડ અને નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

બાહોશ ફીરંગી કટરોને હાથે ચાલતું

અપ દુ ડેટ ફેશનનું

સીલાઈ ખાતું.

આ સીલાઈ ખાતામાં મરદોનાં કપડાં છેલ્લામાં છેલ્લી ફેશનમાં તૈયાર કરી આપીયે છીયે. તેમજ શર્ટ તથા સુટ માટે ગરમ, રેશમી અને સુતરાઉ દરેક જાતનું કાપડ તૈયાર રાખીયે છઈયે. એક વખત આવી ઓડર આપી ખાત્રી કરશો.

લેડીઝ હનીમન ડેસો.

રૂ. આ. પા.

રેશમી કોમ્પ્રીનેશન	૬-૦-૦.
" નાઈટ ગાઉન	૫-૮-૦.
" ગાઉન	૫-૦-૦.
" પેટીકોટ ૩-૧૨	૫-૮-૦.
" બ્રકેટ (પોલકાં)	૩-૬-૦.
" હોઅર્સ (ચડી)	૨-૦-૦.
" શેશ	૦-૧૨-૦.

ચોલી તથા પોલકાંના ખરનું રેશમી કાપડ પણ મળશે.

તૈયાર ખમીસો.

રૂ. આ. પા.

કેમ્પ્રીક શર્ટ	૧-૧૦-૦.
ઓકસફર્ટ	૨- ૨-૦.
ટવીલ શર્ટ	૧- ૦-૦.
" ડઝનના	૧૧-૮-૦.

જેપાનીઝ કોટન કેપ શર્ટસ

" સફેદ	૧- ૪-૦.
" રંગીન	૧- ૬-૦.
રેશમી રંગીન	૩- ૦-૦.
" સફેદ	૨- ૮-૦.

ચાઇના સીલ્ક ઇમ્પોર્ટિંગ કંપની,

૧૪૪ કાબખાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ખાસ કોલંબોથી આરડરજોગ ચાહુ આવી પુગી છે.

એન. ડી. તાતા.

દિલે દિલખુશ ચાહ;

કે જે લોકો ખુશી ખુશીથી પીએ છે,
તેનું કારણ એ કે ટુંક વખતમાં જીવણીતી થઈ છે.
ફક્ત એકજ રતલ વાપરવાથી ખાત્રી થશે.

ડેકાથુ—ગ્રાંટરોડ ત્રામ તરમીનસ
મુંબઈ.

કાવશાજી તથા દાદાભાઈ થાનેવાલાની કુંપની.

નાં ૧૧૩, ગનખાવા લેન, કોટ, મુંબઈ.

શાખા.

નાં ૨૮૫, ગ્રાંટરોડ, ત્રામ તરમીનસ મુંબઈ.

ધી, ખાંડ, ગોળ, સુખડ, લોખાન, મેવા તથા વીલાયતી પરચુટન
સામાનના વેપારી.

જે શી કું નું

હાથનું બનાવેલું

સુરતી ગરબસુત દરીઆ મોજ વીગરે

રેશમી તથા જરીનું કાપડ તેમજ

ડગલા સાડ ચોખાં રેશમનું

ટકાઉ સુરત સીલક જથા

બંધ તથા છુટક

વેચનાર

કેપ્પશર સોરાખજી જેશી

નાં ૩૪૦ પોસ્ત આફીસની પાસે

ગ્રાંટ રોડ મુંબઈ.

નાટકનાં પાત્રો.

પુરૂષ પાત્રો.

- સુલતાને અવધ ..... અવધ દેશનો શહેનશાહ.
- બાકર ..... પોતાના માલિક બાકરનું ખૂન કરીને સલ્ત
નત પચાવી બેઠેલો પટનાનો નવાબ.
- શરીફ, }
કે. યૂ. મ } ..... બનાવટી નવાબના પ્રપંચી સાથી.
આરિશ }
- સલીમ ..... પટનાના હકદાર માલિક બાકરનો નાનો બેટો,
બાપના ખૂનની ખુશર ન હોવાથી નવા
બનો થઈ રહેલો વફાદાર ખજાનચી અને
મામૂનનો ભરથાર.
- નાહરસિંહ ..... સાચા નવાબનો વડો દીકરો યાસીન બિન
બાકર તે પોતાના બાપના ખૂનનું વૈર લેવાને
થયેલો ડાકૂઓનો સરદાર.
- અકબર ..... પટનાના મહૂમ સાચા નવાબનો નિમક
હમ્મલ નોકર.
- અજીઝ ..... અકબરનો દીકરો. ચમેક્ષીનો આશક.
- બહેરામખાં ..... પટનાનો માજી વજીર. બનાવટી નવાબનો સસરો.
- હમીદ ..... બહેરામખાંનો દીકરો. અકબરીનો આશક.
- દૂલ્હામિયાં } ..... કલકત્તાનો એક સુફલિસ બેલીદરાજ પંચી
કબૂતર બાજ } કુસુમનો જૂનો આશક.
- બદલૂ ..... બહેરામખાંનો ડરપેક નોકર.
- ડાક્ટર ગુલામ જીલાની: ... બાંકીપૂરનો રહેવાસી બદવાનનો સિવિલ
સરજીયન.
- કુમર ..... પટનાના ફરેખી નવાબનો દીકરો.
- નસીર ..... બાંકીપૂરનો એક સાધારણ નિવાસી અને
ખુરશીદનો ભરથાર.

વજીર, દરબારી, નોકર, સિપાહી, પોસ્ટમેન, ડાકૂ વગેરે વગેરે.

શ્રી પાત્રો.

- બેગમ ..... પટનાના ફરેબી નવાબની રાણી. બહેરામ
ખાંની છોકરી.
- પુરશીદક્કા..... પટનાના સાચા નવાબની શાહજાદી અને
પાછલથી નસીરની પરણેતર.
- મામૂના..... શરીફની દીકરી અને સલીમની ઝૌરત.
- અમેલી ..... શરીફના પિતરફની છોકરી, પાછળથી અકબર
ના પુત્ર અજીઝની મોહરદાર.
- ડાક્તી ..... એક બલી દાસી.
- કુલસૂમ ..... બહેરામખાંની વિધવા બહેન. પાછળથી દૂલ્હા
મિયાંની નિકાહની ઝૌરત.
- અકબરી ..... ડાક્ટર ગુલામ જલાનીની છોકરી અને હમી
દની માશૂક.
- અરબન ..... ડાક્ટર ગુલામ જલાનીની બીબી અને અક
બરીની મા.

દાસીઓ, સહેલીઓ, નાચનારીઓ વગેરે વગેરે.

બનામે ખુદા.

પાછલો જમાનો.

આજથી સાઠ સીતેર વર્ષ પહેલાંની વાત છે, કે જ્યારે અંગ્રેજોનું રાજ્ય હતું ખરું, પણ તે વેપારીનાં રાજ્યને નામે જાળખાતું હતું. સાર એટલેજ કે મહારાણી વિક્ટોરીયાના ઢંઢેરા કરતાં થોડાંક વર્ષ પહેલાંનો બનાવ તે આપણા નાટકનો પ્લોટ છે. તે વખતે બાકર નામના એક બહાદુર સિપાહસાલારને, કેટલીક લડાઈઓમાં ફતેહ મેળવી સલ્તનતની સેવા બજાવવા માટે, અવધના સુલ્તાન તરફથી પટનાની જાગીર ધનામ તરીકે આપવામાં આવી હતી.

જ્યારે બાકર સિપાહસાલાર પોતાના બાકર શરીફ, આરિથ અને કૈયૂમ; નામના ચાર ગુલામો તથા અકબર નામના વૃદ્ધ વફાદાર નોકર કે જેની સાથે તેનો અજીજ નામનો બાળક બેટો પણ હતો અને યાસીન તથા સલીમ નામના પોતાના બે બેટાઓ અને ખુર્શીદ નામની એક બેટીને સાથે લઈ પોતાને ધનામ મળેલી જાગીરનો કબજો લેવા પટના તરફ જતો હતો. માર્ગમાં ખંધા અને લુચ્ચા ગુલામ બાકરની પોતાના માલિકનો હુમનામ હોવાથી દાનત ફરી. તેણે શરીફ, આરિથ, તથા કૈયૂમને પોતાના પક્ષમાં મેળવી લીધા. અને પોતાના નોકરો ઉપર વિશ્વાસ રાખી, બયાનક જંગલમાં છાવણી નાખી ઇંધમાં પડેલા પોતાના શેઠનું ખૂન કરી ધનામી પરવાનો ચોરી લીધા. પરંતુ તેઓની ખૂનામરકી એટલેથીજ અટકી નહીં. તેઓએ જાણ્યું કે સલીમ અને ખુર્શીદ તો બાળક છે પણ યાસીન કંઈ બાળક નથી તેમજ વફાદાર નોકર અકબર પણ આ હુરામનો માલ સહેલાઈથી પચવા દેવ તેમ નથી તેથી યાસીનને જખ્મી કરી, મરી ગએલો જાણી, એક કુવામાં ફેંકી દીધો અને અકબરને ઠાર કરવા તેના તંબુમાં પેઠા, પણ પોતાના શેઠનાં ખૂનની ગરબડથી જાગી ઉઠેલો અકબર પોતાના બાળક બેટા અજીજને લઈ પહેલેથીજ છટકી ગયો હતો. તેથી તેઓ નિરાશ થઈ પાછા ફર્યા અને બીજે દિવસે સલીમ અને ખુર્શીદને સાથે લઈ પટના તરફ રવાના થયા. અને સાહી પરવાનાના બંધથી બાકર ગુલામ પટનાનો નવાબ બાકર બન્યો. માજી

વજીર બહેરામખાને બદલે કપટી ગુલામ શરીફ પટનાનો વજીર થયો. ખાન હકુદાર બાકરનાં બચ્ચાંઓ સલીમ અને ખુશીદ નવ્વાખના કોઈ દોસ્તનાં બચ્ચાં તરીકે રાજમહેલમાંજ પળાવા લાગ્યાં.

નિમકહુરામ ગુલામોના હાથમાંથી છટકી જવા પામેલા વકાદાર નોકર અકબરે તેઓના જવા પછી દફનાવવાના ધરાદાથી યાસીનને કુવામાંથી બાહર કાઢ્યો, તો તેણે બાણ્યું કે તે હજી જીવતો છે, તેથી દવા કરી તેને સારો કર્યો. આ બનાવ બનવા પછી થોડાજ વખતમાં બાકરને ધનામી જગીર આપનાર અવધનો સુલ્તાન મરણ પામ્યો અને તેને બદલે તેનો પુત્ર ગાદીએ બેઠો એટલે યાસીનની તે તરફની ઇન્સાફ મેળવવાની આશા પડી ભાગી તેથી યાસીન માણસો એકઠાં કરી પટનાન નવ્વાખ સામે બહારવટું ખેડે છે. પટનાના નવ્વાખને છેતરવા માટે યાસીને પોતાનું ખર્ચ નામ બદલી હીંદવાણી નામ નાહરસિંહ રાખ્યું છે.

ખરા હકુદાર નવ્વાખ બાકરનું ખૂન થયાને બાર વર્ષ થઈ ગયાં છે. તેના બેટા સલીમ પણ હવે ઉમ્મર લાયક થયો છે કે જેને બનાવટી નવ્વાખ ગુલામ બાકરે શરીફની બેટી મામૂનાની સાથે પરણાવી ચાલાકી જોઈ પોતાનો ખજાનો બનાવ્યો છે. પોતાના ગુણોથી સલીમ પ્રજાને તાજ વિનાનો રાજ બની રહ્યો છે. જેને આજ દિવસ સુધી છોકરીનાં લાડથી હજેરી છે તે ખુશીદ પણ હવે જીવાનીમાં આવતાં ગુલામ બાકર તેનું રૂપ જોઈ ઘેલો બન્યો છે. પરંતુ તેને ખાપ તરીકે ચાહતી ખુશીદ તેના તે ભાવ માટે ધિક્કારે છે.

આ પ્રમાણે એક તરફથી ખુશીદનો ઇન્કાર, બીજી તરફથી લુટારા નાહરનો ડર, પ્રજાનો પોતા તરફ ધિક્કાર અને સલીમ ઉપરનો પ્યાર વગેરેથી છંછેડાએલા “જૂહેરીસાંપ” બાકરનો રાજ્યકાળ તે આપણા નાટકની શરૂઆતનો વખત છે.

નાટકનો ટૂંકસાર.

ઈશ્વર સ્તુતિ.

અંક પહેલો. પ્રવેશ ૧.

પોતાના બાપનું વેર વાળવાના કસમ ખાતો નાહર એક પર્વતની શુકામાં ઉભો રહેલો દેખાય છે; કે જે હવે એક બળવાન લુટારા તરીકે

પ્રખ્યાત થયો છે. તે પોતાના બાપની ખાપરીના કસમ લઈ નવ્વાબની હીલચાલ તપાસવા પટના તરફ જાય છે.

અંક પહેલો પ્રવેશ ૨.

પટનાનો થઈ પડેલો નવ્વાબ બાકર તથા તેના મળતીઆઓ શરીફ, આરિથ અને કુયૂમ પ્રજામાં પ્રિય થઈ પડેલા ખજાનચી સલીમનો ઘાટ ઘડવાની તથા નાહરને તાબે કરવાની અને ખુશીદને આડે રસ્તે ઉતારવાની મસલત કરતા દેખાય છે. નાહર નદી માં એ ચુપકીદીથી દાખલ થઈ તેમની મસલત સાંભળે છે. કેટલીક મસલત કરી તેઓ ચાલ્યા જાય છે. સારપછી ખુશીદ સાથે તેને કુસલાવવા નવ્વાબે નીમેલી બે દાસીઓ આવે છે. તેઓની વાતોથી કાયર થઈ ખુશીદ ચાલી જાય છે જેથી દાસીઓ પણ નીરાશ થઈ ચાલી જાય છે. દાસીઓના જવા બાદ ખુશીદને ધીરજ દેતી બેગમ પ્રવેશ કરતી દેખાય છે. બેગમ ખુશીદને ધીરજ આપી ગુપ્ત રીતે પોતાને પીયર મોકલી આપવા કહે છે અને ખુશીદને ત્યાંજ રહેવા દઈ તેનો બંદોબસ્ત કરવા જાય છે તેટલામાં નવ્વાબ દાખલ થઈ પોતાની પાપી માગણી કરી નીચ લાલચો ખતાવે છે. પવિત્ર ખુશીદ તેને ધિક્કારી ખુદાનો ખાફ કરવા કહે છે હવસથી ઘેરો થ એલો નવ્વાબ ‘ખુદા એ ખે, દાલ, અલિફની જોડણી શિવાય ખીજું કંઈ નથી’ એવો નીચ જવાબ આપે છે. અંતે ખુશીદના જવાબોથી છંછેડાએલો નવ્વાબ તેના ઉપર જખરદસ્તી કરવા જાય છે. એટલામાં બેગમ આવી પહોંચે છે, અને ખુશીદને પોતાના આરડામાં મોકલી આપે છે. નિરાશાથી ફફડતો નવ્વાબ બેગમ ઉપર ચીઢાઈ ચાલ્યો જાય છે.

અંક પહેલો. પ્રવેશ ૩.

બદવાનના સિવિલ સરજયન ડૉક્ટર ગુલામજીવાની કે જેઓને દસેક વર્ષ થયાં પોતાની સ્ત્રી સાથે કાંઈ ઘર સંબંધી તકરાર છે તેઓને ખાંડીપુરથી બહેરામખાંનો કાગળ મળે છે, કે—“ તમારી સ્ત્રી તમારી છોકરી અકબરીને મારે ત્યાં મુકી અરબસ્તાન ગઈ છે. અકબરી હવે ઉમર લાયક થવાથી તમારે અહીં આવી તેનાં લગ્ન કરી દેવાં નહીંતો!

તમારી સ્ત્રીની ઇચ્છા મુજબ હમારે તેનો શાદી કરી દેવી પડશે ” કાગળ વાંચી ડૉક્ટર પોતાની સ્ત્રી ઉપર વધારે ચીડાય છે. કલકત્તાનો કપૂતર બાળ દૂલ્હા મીયાં કે જેણે શિક્ષકની નોકરી ઉપર બાંકીપુર જતાં રસ્તામાં બીમાર પડી જવાથી તેને ત્યાં ઉતારો લીધા હતા તે બાંકીપુરમાં પોતાને લાયકાતું કંઈ કામકાજ હોય તો કરાવવા કહે છે. ડૉક્ટર ગુલામ જીજ્ઞાની બહેરામખાંનો કાગળ બતાવી જો પોતાનો ત્યાં આવવાનો વિચાર થશે તો તેને મળશે એમ જણાવે છે. પોતાના એક્સેસનો કાંઈ આપી તેને તેલું બાંકીપુરનું એક્સેસ લખી જણાવવાનું કહી; ખાનાં માટે ઉઠે છે.

અંક પહેલો. પ્રવેશ ૪.

પટનાનો માણ વજીર અને હમણાંના બની જેઠલા નવાબને સસરા બહેરામખાં કે જે વજીરાત છોડ્યા પછી બાંકીપુરમાં રહે છે તે પોતાની બહેન કુલ્સૂમ સાથે ડૉક્ટર ગુલામજીજ્ઞાની ઉપર અકબરીની બાબતમાં લખેલા કાગળનો જવાબ ન મલવાથી તે વિષયની વાતો કરતો પ્રવેશ કરે છે. અને પારકી થાપણ અકબરી ઉમ્મરમાં આવ્યાથી તેની કોઈ સારા ખાન્દાનમાં શાદી કરી દેવાનો વિચાર કરે છે. સારપછી પોતાનાં બનારસનાં કારખાનાંનો ‘ધણી વિનાનાં ઢોર સૂનાં’ જેવો હાલ હોવાથી કુલ્સૂમને હમીદની મુસાફરીની તૈયારી કરવા મોકલી પાતે બાહુર જાય છે. બહેરામનો એકનો એક અને લાડકો બેટો હમીદ જે દિવસથી અકબરી તેના ઘરમાં આવી રહી છે તે દિવસથી તેને ચાહતાં શીખ્યો છે અકબરી પણ તેને ચાહતાં શીખી છે. તે બન્ને પ્રવેશ કરે છે. ત્યાં કુલ્સૂમ આવી હમીદને બનારસ જવાની અને અકબરીની કોઈ સાથે શાદી થવાની બપોર આપી એક દિવસની કલકત્તામાં દૂલ્હામીયાં કપૂતર બાળપર ઘેલી બનેલી કુલ્સૂમ આ નવાં જોડાંની મશકરી કરતી જાય છે. હમીદ બનારસ જવાની બલા કાઢવા બીમારીનો ઢાંગ કરે છે. અકબરીની ખૂબ સાંભળી કુલ્સૂમ ગભરાઈને દાખલ થાય છે. અને નોકર બદલુને કોઈ ડૉક્ટર અથવા હકીમને બોલાવી લાવવા મોકલે છે.

અંક પેહેલો. પ્રવેશ ૫.

બેગમે પોતાને પિયર મોકલી દીધેલી પુર્ણીદનાં બહેરામખાંએ એક શરીફજાદા નસીર સાથે લગ્ન કરી દીધાં છે અને તે આજે એક બચ્ચાંની મા પણ થવા પામી છે. નસીરની નોકરી ખૂબ અગવડવાળી હોવાથી ખિસારો અઠવાડિયે એક વખત ઘેર આવે છે. અને વળી એક દિવસ સહી પાછો વીસ ગાઉને છેટે નોકરી ઉપર જાય છે. આજે પણ નસીર પુર્ણીદની રજા લઈ નોકરી ઉપર જાય છે, તેના ગયા પછી નીચ નવ્વાખને પુર્ણીદનો પતો લાગી ગયેલો હોવાથી બહેરામખાં સાથે પ્રવેશ કરે છે. અને પોતાના મળતીઆઓની મદદથી બહેરામખાંને ખાંધી પુર્ણીદને તેનાં બચ્ચાં સાથે પટનામાં ઉપાડી જાય છે.

અંક પેહેલો. પ્રવેશ ૬.

કમનસીબ દૂહામીયાં બે દિવસ મોડો પહોંચવાથી ખાંડીપુરમાં નોકરી ન મળતાં નિરાશ થાય છે. હકીમની તલાશ કરવા નીકળેલો બદલૂ પણ કોઈ હકીમ ન મળવાથી નારાજ અને નિરાશ થાય છે. તે બન્નેનો ભેટો થતાં કમનસીબીથી અને ધંધા ધાપ્પાથી બેનસીબ થયેલો દૂહામીયાં બનાવટી ડૉક્ટર બની બદલૂ ભેગો જાય છે.

અંક પેહેલો. પ્રવેશ ૭.

એક તરફ પુર્ણીદ ઉપરનો જીલ્મ અને બીજી તરફ પોતાના એકના એક બેટા હમીદની ખીમારીથી બેખાકળો થયેલો બહેરામખાં પોતાના બેટાનાં માંદગીનાં બિછાનાં આગળ બેઠો છે. ત્યાં બદલૂ દૂહામીયાંને તેડી લાવે છે. દૂહામીયાં પોતાનો ડૉક્ટરનો ષોંગ બરાબર ભજવે છે, અને બહેરામખાં તેણે લખી આપેલી છન્નાલી દવા મંગાવવા અંદર જાય છે. ત્યાં હમીદ પોતાનો ઢોંગ જાહેર કરે છે અને પાંચ અશરફીની લાલચ આપી એવા છવલેણ ઇલાજે ન કરવા વિનવે છે. દૂહામીયાં પણ તેની આગળ પોતાની ખરી હાલત કહી દેય છે. “ચોરને ઘેર ચોર પડેણો.” એટલામાં બહેરામખાંને આવતો જોઈ હમીદ પાછો બનાવટી ખીમાર બની જાય છે. અને હમીદ સૂધીના બનાવટી ડૉક્ટર વળી મેસમેરાઈઝર બની જાય છે. ઘોટાળાપર ઘોટાળો દૂહામીયાંની દસ

ચરસ પહેલાંની માથુક કુલ્સમ ભત્રીજાની ખખર લેવા આવે છે અને દુહામીયાંને જોઈ ચોકે છે. દુહામીયાં પણ ગભરાઈ જાય છે પણ અખત સાચવી લઈ પોતાનાં મેસમેરિઝમનો પ્રતાપ સાં પણ ખતાવે છે.

અંક પેહેલો. પ્રવેશ ૮.

સલીમનું ઘર નિદોષ જોડાંની નિદોષ મહોબતનું ચિત્ર. સલીમને એક દાસી આવી તેના સસરા શરીફ, આબ્યાની ખખર આપે છે. સલીમ તથા મામૂના જાય છે તેટલામાં મામૂનાની માઠીઆઈ બહેન ચમેલી કે જે નાહર સાથે રહેલા અબ્દુલને જોઈ મોહિત થઈ છે તે પ્રેમનાં ઘેલાં કાંતી પ્રવેશ કરે છે. એટલામાં મામૂનાને આવતી જોઈ ચુપ થઈ જાય છે. અને નાહરે નવ્વાબનો ખજાનો લૂંટ્યાની ખખર તથા તેણે એક ગરીબ બુદીયાંને કરેલી પેસાની મદદની વાત કહી સંભળાવે છે પણ પોતાના ચિત્તચોર અબ્દુલને તે પોતાનાજ ચિત્તમાં છુપાવી તેની વાત ખાઈ જાય છે. અને શરીફ તથા સલીમને આવતા જોઈ ચાલી જાય છે. મામૂના છૂપાઈ જઈ તેઓની વાત સંભળે છે. શરીફ, સલીમને નાહરનાં રેહકાણીની શોધ કરવા જવાનો સરકારી હુકમ કહી સંભળાવી જાય છે. મામૂના કે જે નવ્વાબની બદદિયાનતી પુર્યાદશી જાણી ચુકી છે. તે જાહેર થઈ સલીમને એકલો ન જવા દેવા માટે હઠ લઈ તેઓનું કપટ સમજાવે છે પણ ભોજો અને વફાદાર સલીમ તેની વાત ન માનતાં જાય છે.

અંક પેહેલો. પ્રવેશ ૯.

હમણાં બે ત્રણ દિવસ થયા તેહખાના (ભાંયરા)માં દીવો બળે છે તેથી અજાયબીમાં ગરક થએલી બે દાસીઓ ગુપગુપ વાત કરતી ઝરાખામાંથી તેહખાનાનાં જાળીઆં વાટે થું છે તે જાણે છે. એટલામાં મામૂના સાં આવી ચડે છે અને તે ત્રણ જણી તેહખાનામાં થું છે તે જાણવા તેહખાનામાં જાય છે.

અંક પહેલો. પ્રવેશ ૧૦.

પુર્ણિદને તેના ધણીને સાંથી લાવી મહેલ નીચેનાં તેહખાનામદ કંદ કરી છે. પેટને માટે નવ્વાખના કરમાનપર હાંછ હાં કરતી પણ પુર્ણિદનાં દુઃખથી દુઃખી થતી ભલી દાસી ડાહી પુર્ણિદને જરા આંખ મેળવવા સમજાવે છે. મમૂના તથા બે દાસીઓ છૂપાઈને તેઓની વાત સાંભળે છે. એટલામાં નવ્વાખ આવી પહોંચે છે. અને પુર્ણિદને પોતાની પાપી ઇચ્છા સ્વીકારવા સમજાવે છે. પુર્ણિદ એ કરતાં લાખગણું દુઃખ પાડવા છતાં પણ તેની માગણી સ્વીકારવાની નથી એમ સાફ જણાવે છે. દુષ્ટ નવ્વાખ ચીઠાઈ, શરીફ, આરિથ તથા કૈયમને બોલાવે છે અને પુર્ણિદનાં બચ્ચાંના ખૂનથી કટોરો ભરાવે છે. છૂપાઈને જોતી મામૂના તથા દાસીઓ ગભરાઈને ચીસ પાડે છે. પુર્ણિદ બેભાન થઈ જાય છે. આરિથ અને કૈયમ બન્ને દાસીઓને ઠાર કરી નાખે છે પણ મામૂના પોતાના બાપ શરીફના હાથમાંથી બચી જવા પામે છે.

અંક બીજો. પ્રવેશ ૧.

સલીમનો ઘાટ ઘડવા માટે રચી રાખેલા ત્રાગડા પ્રમાણે કૈયમ નવ્વાખજાદાને ક્યાંક છૂપાવા લઈ જતો હતો તેને નાહરનાં માણસો આગળથી કરી રાખેલા વેત પ્રમાણે પકડી નાહર પાસે હાજર કરે છે. કૈયમ નાહરને તેના ખરા સ્વરૂપમાં જાણ્યો છે. અક્બરના સમજાવવાથી નાહર તેને જીવતો કંદ કરે છે. આપણે પહેલા અંકમાં જોઈ ગયા તેમ ચમેલીનેજ અજીબના પ્રેમનું ઘેલું લાગ્યું છે તેમ નથી. અજીબ પણ તૂટ પાડતાં ચમેલીના સ્વરૂપમાં તૂટાઈ ગયો છે—તે પ્રેમનું ઘેલાં કાઢે છે તેટલામાં શ્રી અને બચ્ચાંના હુમ થવાથી દીવાના બનેલા નસીરને લઈ આવવા મોકલેલાં માણસો દાખલ થાય છે. નાહર તેને પુર્ણિદ જોડે મેળવવાનું કહી તેને તથા અજીબને સાથે લઈ પટના તરફ જાય છે.

અંક બીજો. પ્રવેશ ૨.

કરી રાખેલા વેત પ્રમાણે કૈયમને નવ્વાખજાદાને છૂપાવવા મોકલી એક બીખારીનાં બચ્ચાંનું ખૂન કરી નવ્વાખજાદાનાં કપડાં ચહેરાવી શરીફ તથા આરિથ લાથ સાથે છૂપી રીતે સલીમના બાગમાં પ્રવેશ કરે છે. યુક્તિથી નવ્વાખજાદાનું ખૂન કરવાદું તોહમત મૂકી સ

સીમને કેદ કરે છે; ઢાંગ્રી નળાખના ઢાંગ. સહીમને પકડી ગયા પછી નળાખ શરીરને તેની ખેટી મામૂના કે જે તહેખાનાની ખાનગી વસ્ત્રી જાણીતી છે તેને ઠાર કરવા અથવા શીથામાં ઉતારવાનું કડી આરિથ સાથે જાય છે. શરીર મામૂનાને નળાખની ખેગમ થવા સમજાવે છે પરંતુ મામૂના તેને ધિક્કારી કાઢે છે તેથી ઠાર કરવા જાય છે તેટલામાં સહીમ ઉપરના ત્રાગડાની ખખર પડી જવાથી તેને ખચાવવા આવેલો નાહર આવી પહોંચે છે અને શરીરને ઠાર કરી ખેલાન થગ્ગેલી મામૂના તથા ચમેલીને ઉપાડી જાય છે.

અંક બીજો. પ્રવેશ ૩.

કાઉથી ઠગાઈ દૂલ્હામીયાને ડોક્ટર ગુલામ જીલાની સમજતો બહેરા મખાન અકખરીને તેના ખાપ જોડે મેળવી આપવાનું વચન આપે છે. અકખરી ઘણે વખે ખાપનાં દીદાર જોવાના ઉમંગમાં ફૂલાતી જાય છે.

અંક બીજો. પ્રવેશ ૪.

બહેરામખાની વિધવા ખેહન કુલ્સૂમ તથા દૂલ્હામીયાની જૂના પ્રેમ ની વાતચીત અને બન્નેના શાદી માટે કોલકરાર બહેરામખાનું આવી પહોંચવું. મેસમેરિઝમ તેઓને ખચાવી લેય છે.

અંક બીજો. પ્રવેશ ૫.

દુઃખથી ઘેલાં થઈ ગયેલાં ખુશીદ અને નસીરનો મિલાપ. નાહર અજીજ તથા નસીર છુપે રસ્તે ખુશીદનાં તહેખાનાંમાં દાખલ થાય છે. અને ખુશીદને છોડવી જાય છે.

અંક બીજો. પ્રવેશ ૬.

ડોક્ટર ગુલામ જીલાની બનેલા મીયાં દૂલ્હાની આયતા ખાપ બનવાની તસવીર, હમીદનું દાખલ થવું અને વહેમાવું; અકખરી અને હમીદનાં લગન. ઘોટાળામાં તેજી કુલ્સૂમનું આવવું દૂલ્હામીયાનું ગભરાવું અને અકખરી તથા હમીદનું ચાલ્યા જવું. ત્યાર પછી કુલ્સૂમ પણ

દૂહામીયાંને ધિક્કાર આપી ચાલી જાય છે. હાથમાંથી છટકી જતી માલ દાર ખાયડીને હવે કેમ સમજવી ફાંદામાં લાવવી તેનો વિચાર કરતો દૂહામીયાં પણ જાય છે.

અંક બીજો. પ્રવેશ ૭.

રાત વખતે નાહર તથા અજુજ કચડખાનામાં દાખલ થઈ સહી મને છોડાવી દીવાલ કૂદી નદી માર્ગે ભાગી જાય છે. સલીમ અને નાહરની ઓળખાણ. વરસો પછી ભાઈઓનો મિલાપ.

અંક ત્રીજો. પ્રવેશ ૧.

નાહરનું રહેણાણ ભાઈઓના મેલાપનો આનંદ. અવધના સુલ્તાન પાસે પટનાના નવ્વાખ વિરૂધ્ધ કરેલી ફયાદની અરજીનો જવાબ મળે છે. અને તે ખાખતમાં વિચાર કરવા અકબર, નાહર, સલીમ ઇસાદિ જાય છે. અજુજ અને ચમેલીનો પહેલો મિલાપ નિર્દોષ પ્રેમનું નિર્દોષ ચિત્ર.

અંક ત્રીજો. પ્રવેશ ૨.

હમીદ અને દૂહામીયાં વાતો કરતા દાખલ થાય છે. અટલામાં ખદલ આવી કોઈ અજાણ્યાં માણસના ઘોડો ચમકવાથી પડી જવાની ખબર આપે છે. હમીદ તેને ઉપાડી લાવી પાસેના આરડામાં રાખવા કહે છે. દૂહામીયાંની ડોક્ટરીની પરીક્ષા. મેસમેરાઈઝરની મુઝવણ અને ખાંડીપુર છોડવાનો વિચાર.

અંક ત્રીજો. પ્રવેશ ૩.

પટનામાં છાવણી નાખી પટ્ટલા અવધના સુલ્તાનની પટનાના નવ્વાખના સંબંધમાં તેના વજીર સાથેની કેટલીક વાતો.

અંક ત્રીજો. પ્રવેશ ૪.

ધુંચણું તેા ધુંચાણુંજ ચાલ્યું. અળાણેા માણસ ડૉક્ટર ગુલામ જીલાની નીકલે. દુહામીયાં અને ડૉક્ટરની એળખાણ. ડૉક્ટર પોતાને પોતાની બેટી અકબરી જોડે મળવવા કહે છે. દુહામીયાં અરબન ચણ અરબસ્તાનથી આવી ગઇ છે, તેમ જણાવે છે. ડૉક્ટર માત્ર પોતાની બેટી અકબરીનેજ મળવાતું જણાવે છે. દુહામીયાં તેને પાસેના ચારડામાં બેસવા કહે છે. ડૉક્ટર જાય છે. બહેરામ આવી કોઇ ઓડી પોતાની સી મથે મલવા બનાવટી ડૉક્ટર (કમ્પુતર બાજુ દુહામીયાં) ને સમજાવે છે. કળાબાજ દુહામીયાં જે ચારડામાં ડૉક્ટર બેઠેલા છે તે ચારડામાં પોતે બેસે છે એમ જણાવી તેને ત્યાં મોકલવા કહે છે અને બહેરામખાં જતાં સંતાઈ જાય છે. હવે થાંત થઈ ગયેલી ડૉક્ટર ગુલામ જીલાનીની સી અરબન જે ચારડામાં પોતાનો ધણી બેઠો છે તે ચારડામાં જાય છે. દુહામીયાં માથેથી સાંકળ ચઢાવી દેખે છે. અંતે દશ વર્ષનું વિદરેહું જોડું જોડાય છે. એટલામાં બહેરામખાં, કુલ્શમ તથા અકબરી સાથે પ્રવેશ કરે છે અને દુહામીયાંને બાહર એક વા હોલો જોઈ અજબ થાય છે. રમુજ ધુંચણાની ધુંચ રમુજમાંજ ઉખડે છે. કુલ્શમનો વેહેમ દૂર થાય છે. દુહામીયાં અને કુલ્શમના નિકાહ સાથે પ્રવેશ પૂરો થાય છે.

અંક ત્રીજો. પ્રવેશ ૫.

પટનાના નવાબને હન્સાફ ‘સરચેકા બોમબાલા આર કુટોક મુંહ કાલા’ નવાબને સજા સુલ્તાન નાહરને તેના બાપની ગાદી ઉપર બેસવા કહે છે. નાહર પોતાને બદલે પોતાના નાનાભાઈ સહીમને તખ્તની સીન કરવા વિનંતિ કરે છે. સુલ્તાન, ગામમાં સહીમની તાજપોશીને ડંકો વગડાવવાનો હુકમ કરી દરબાર ખરખાસ્ત કરે છે.

અંક ત્રીજો. પ્રવેશ ૬.

સહીમની તાજપોશીની ક્રિયા—આનંદમાં આનંદ. અહ્મદ અને અમેઝોની થાદી.

શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

બનામે ખુદા.

૧.

બારી બેચું બેઈમસાલ જુલજલાલ લાજવાલ
 નજર પડા હરજ તુહી તુહી સખમેં મોલા=બારી
 તૂ ગાલમકા સરજન હાર તૂ હય કિદિગાર સત્તાર
 પયદા કરનહાર ગફકાર માલિક પરવર સખકા
 સખ કુછ તુઝ કો ઈજ્તિયાર હય, મોત જસ્ત
 જન્નો બશર ચરજો કલક મલક તઝકકા ચકસર તૂ
 દારે સુખ્દો શામ તુહી આગાજ તુહી અંજમ તુહી
 રૈહમાન રૈહમાન દાયમ કાયમ રૈહમાન
 તૂહી લાફાની હય તૂહી માખૂદ હય
 આંખોસે પિનહાં પર હરજ મોજૂદ હય
 તેરે કુરબાન તેરે કુરબાન તેરે કુરબાન,
 તૂ કરીમ તૂ રહીમ કાદિર કદીમ બાકી=બારી

૨.

મેરે વારકો રોકોરે—ઝોકો હરતરહ ઝોકો
 સિરોહી યે હિલાલી—સિરોહી યે હિમાલી
 હાં—મુઝિકન નહીં પડે ખાલી
 ઈન હરબોંકી જરબોંસે યાં બહેં લહૂકી નદિયાં
 નદિયાં હાં બહિયાં છુરિયાં હૂબેંગી ખૂની મોજમે
 ગો બિનૌટી પડે કટતા હય યે તેસ પેંતરા બૂસ જાતા તન્ના=

૩.

હમને છેડા કિસ નાગનકો
 છુવતહી મારે કુંકાર—હમને

ખાતનકી સખ ફસુંગરી ખાતિલ કરતી હય જરીજરી
શીશેમેં ઉતરતી નહીં પરી, સખ મંતર હય બેકાર=

૪.

હમ વારિયાં ખાહી ન ખાહી વહે અશકખારિયાં
ફૂલનમાલ ગલેમેં ડાલતી કાહે ના ડાલતી કાહે ના
કંગી ચોટીસે બેજારિયાં, નાગન અભાગનકી ખારિયાં
ખ્યારી અખિયનમે સિયાહી ન સુમા
બનકે બચરાગન ખિસારિયાં
કારી કટારિયાં, અખુકી આરિયાં
ચોટી કરો ન ઈન્કી ધારિયાં=

૫.

ખિટિયા ધરો મન ધીર-દુઃખી ન હો મોરી ખ્યારી=ખિટિયા
કાહે ધખરાવે કયું ઘુલી જાવે-
દિન દિન હો દિલગીર દુઃખી ન હો=ખિટિયા
દદો અલમકી તેરે ઈસ ગમકી
કરતી હું તદખીર દુઃખી ન હો=ખિટિયા

૬.

જાને દે જાને દે હય ચે કયા
બેકાર હય સારી તેહારી ચે ધૂમ, કયસા પાપી હય જમાના
તૂને જાના કયા પાની પાની હો રાની
ચે કયસી નાદાની ઠાની હય તૂને=
બદ ગુમાન હાય શૌહર પર હય કયસી નારી,
ખાતેં ફુજૂલહી બનાના, જમેં કયા હય જો તૂ પીછે
પડી હય યું મેરે, રોજકી રોજ ચેહી બજા=

૭.

કયસે કર રાખેં કવોંરી કુમરિયા
અબ નહીં ચાકી ખારી ઉમરિયા

તાને પે તાના મુખ પર મારેં
અપને પરાયે સારી નગરિયા=કયસે
બ્યાહ રચાયેં કાહૂસે યાકો
તો ન રહેગી નીચી નગરિયા=કયસે

૮.

કહું કાસે શરમકી હય ખાત
મુશિકલસે કટતી હય રાત-નિગોડી
મોરી સૂતી હય બગિયા માલીસે ખાલી
ફૂલે હયેં ફૂલ ફૂલ પાત-દર્દરે મોરે
ગયા પહેલા જમાના-અબ તો નિમાના
ગદરા ગય ગોરા ગાત-મુઘ ચોલી ન અંગમે સમાત=

૯.

નાર જાકી પતિવરતા વોહી શાદ જગમેં
શાદ જગમેં વોહી આપ્પાદ જગમેં=નાર.
નારી પતિવરતા જાકી વાકો સ્વર્ગ હય જીતેજી
લખયે હોગી ના ફરિયાદ જગમેં=નાર.
પાઈ જો કરકસા નારી જીતેજી તરક હય ભારી
સમ્પત હો સારી ખરખાદ જગમેં=નાર.

૧૦.

હાય અહલાહ અબ કયા કરેં તખીબ અબ તલક ન મિલા
હાય અહલાહ અબ કયા કરેં નસીબ અબ તલક ન ખુલા
કહાં મરગયે તમામ, ન ખના યહાંબી કામ
હાય રે તખીબ, હાય રે નસીબ, હાય રે તખીબ
વો મદક વો મદક વો મદક ઘર ખુલાકે સર ફિરાયેં
અલેં બાબા કદમ કદમ અદમ વદમસે દૂંડ લાયેં=
અબ તો દોજખકે સિવા જાધયે ફિલફૈર કહાં
કીજે પરદેસમેં જાકર ગિલયે જૈર કહાં=

વો ગુનાહગાર ગયે હોંગે બલા ઔર કહાં
હુંડિયે રચન ખસેરે કે લિયે ઠોર કહાં—વો મદક.

૧૧.

ખ્યારી ખ્યારી હારે મોરે સાજના તેહારી છટા કયા ખ્યારી ખ્યારી લાગે,
અરસત પરસતહું મન હરસે, ફિરબી દરશન કે મન તરસે
હયા લલચાયે મોરે સાજના તેહારી છટા કયા ખ્યારી
ઉન્કે અંદાજપે કુરખાંત ખુશ અંદાજ હયે વહે
ઉન્કે કદમોપે ફિદા હમદમોદમસાજ હયે વહે
માલો જર હુસ્નો જવાનીપે મુઝે નાજ નહી
હુન્કે દામનસે લગીહું સખખે નાજ હયે વહે=અરસત

૧૨.

સૌવલ પાંકેરે નજર મોરી આ ગયે,
ના કછુ કહ ગયે ના કછુ સુન ગયે
મોહે પ્યારી ઉમરિયામેં રોગ લગા ગયે
કયા ખખરથી કે કોઈ તીરે અદા હોતા હય
દેખ લેનાબી હસીનાંકા ખલા હોતા હય
મીઠા મીઠાસા ચહાં દર્દ જરા હોતા હય
જખ મયં તનહાઈમેં હોતીહું સિવા હોતા હય
કિસસે પૂછું કે મેરે દિલમેં ચહ કયા હોતા હય

૧૩.

દેખી સૂરત તિહારી સિપહિયા
સુધ ન રહી મોહે તનકીરે=
અત મિલાવત ચયન ખિસર ગયો
બદૂબરી થી નજર તોરી
ખિહારકી આગ લગાઈ=સિપહિયા

જમીંપે કિસ તરહ અથ આસમાં રહે કોઈ
ગમે ખુમોશકો કયું કર ભલા સહે કોઈ
હવાસ બાપતા મુંહપર હવાઈઆં બે ચયન
મેરા યે હાલ જો દેખે તો કયા કહે કોઈ

૧૪.

નાહી જાઓ પિયરવા બિનતી કરતહું તેહારી
મોરે સૈયાં તોરે પૈયાં પરતહું જાઓ ન તનહા બનમેં
દૂર વતનસે કરત જતનસે પાપ બસો કછુ મનમેં ઈનકે=નાહી
કબપાના—તલપાના—ઈસ ચાલસે ઈસ જાલસે
ફિલ હાલ હય હમકો

દમખાજ હયં યે ગમખાજ હય યે કુસું સાજ હયં યે બેઈમાન
અય જાન કરો ધ્યાન મયં તુમપરસે કુરખાન

૧૫.

આત્રી, સુરંગ હજારા પલના, પ્યારા પલના કુલાવે લલના
જો આંખી અપકાઈયાં બધાઈયાં=
યહી રંગી રેશમકી ડોરિયાં, આરી આરી સખા દેવે લોરિયાં
અનોખા પિંગુડા હિજાઈયાં
ધીમી ચાલસે મીઠી મીઠી નીંદીકી બહાર દે
અપકે હયં અબકે અબી નયનરી પઈયાં પડું
લગજાયેં મોરે લાજકે લોચના
બચવા ચોંકે ના યે સોચના પઈયાં પડું લગજાયેં=

૧૬.

છુરી કટારી ખદંગો પયકાં યે તેગ જોહરદાર,
સિનાનો તીરો કમાનો તરકશ યહી હયં સચ્ચે ચાર,
સિપર હય પુશ્તેપનાહ હરદમ તબ્બર ખિરાદર વાર,
મદદગાર સરખસર નિગોહખાં કમરખંધે હથિયાર=

મજે મજેસે લહૂ પીયાં ખૂની ખૂંખારોકે,
ગલે કટેંગે બડે બડે પાણી નાહજીરોકે.
મજે મજેસે લહૂ પીયાં ખૂની ખૂંખારોકે,
અબ દિન આયા કાટ છાંટકા=

૧૭.

નયનનમેં ફિરત જોખનકા રંગ
ચીનીકી પુતલી તારે ઢંગ =
ખટક કરન હાય કાહે અટક રહે
નયન નયનકે સંગ =

૧૮.

અજબ શાનસે શાને ખુદાર્ધ
હમકો હય નજર આર્ધ =
આવનકી નહીં આસથી જનકે વહો ધર આયે આપસે
યહાં ડોકટર કયા આયે હય હુંવા આયા ખ્યાસેકે પાસ

૧૯.

દેખુંગી ખ્યારે અખબાકા મુખડા
ખ્યારા ખ્યારા, ખ્યારા ખ્યારા, ખ્યારાસી=
ભૂલે હુવેથે હમેં અખતક દિલસે
દિલસે જાયગા સારા સારા, સારારી—
એક મુદતકા દુઃખડા=
રખજેગા ઉલકૂત બહમ અબ સખ કુન્પા
કુન્પા ફિરતાયા મારા મારા, મારારી—
દિલ ઉખડાહી ઉખડા=

૨૦.

આહાહા ન ખુલા ન ખુલા અંસા મતબખકા ઢબકા
ખાંસા યે સીધા તકદીરસે પડા

આહાહા ઉલટા મુલટા ચક્રમાથા દુખલા પતલા પટ્ટા
 પર ખાસા તકદીરસે લડા
 આંખેં લડાઉં દિલદારસે પૈસે ઉડાઉં ખીમારસે
 પાંચોં હૈય ધીમેં શાને ખુદા હય પાનીપે આઈ ખાલાઈ હય=

૨૧.

ખાંધા હો સેહરા કબી જાની તો હમ મૂંહ ન દિખાઈ
 હાથોં હો મેં હદી રચી જાની તો હમ હાથ કટાઈ
 ગુજરે નૌ દસેક સાલ, હય અલી વોહી ખિયાલ
 હાં—યાદે સતમ કમ હો જીસે કયા મજલ=

પ્યારી તેરા રૂપે પુરનૂર કબી ન આંખોંસે હુવા દૂર
 ખાર ખાર ઈસ ઉલટકી, તહે દિલસે હું મશકૂર=

૨૨.

હોગી નગર બદનામી લંગર હટ મત કરના
 ચારી ચકોરીસે હુંસનાં હુંસાના
 ઈસમેં હય એક ખટકા ન મોરી દુરગત કરના =
 મુઝસે ન હોગી અયમી ઢિગાઈ
 વોલી ખુલ્લમ ખુલ્લા કિસીસે ઉલટકત કરના =

૨૩.

કટી જીન્દગાની ગઈ નૌજવાની ગલે જંજલ ન ડાલ
 અલી હય અય જાની વહી આનાકાની કરો મંજૂર વિસાલ=

વાચદે વઈદ કહાંકે ફૌજ દીજે શાદીકા શાદી કરેં
 વારી મયં દૂલહામીયાંકે હો શાદ શાદ શાદ
 ફૌલે ઈજબો કુખૂલ મિલા જીગરમેં હો રહી હય સનતનતન
 જાતા રહા તેરે દિલકા ગિલા. ગલે મિલો ખુશી ખુશી =

૨૪.

મિલી પ્યારી ખેટી તુ મુઝે નૂરે નિગાહ તુઝે કરલું મયં જી ભર કે પ્યાર
 દુભારી મેરી કરલું મયં જી ભર કે પ્યાર—

થે થા અરમાન દેખુ અપને અબ્બા જનકી સૂરત
ખડી હય સામને આંખોકે કયા અર્માનકી સૂરત
મયંબી નૌશાહ બનુંગા, અચ્છે ઘોડે ચઢુંગા
તુઝકો બનાઉંગા શહબાલા, બેટા તુઝકો.

[હય હય અબ્બા કયા આપ અમ્મકે હોતે શાદી કરેંગે!)
[ઘોઢાલા નંબર ફોર]

ચૂકા બયાનમેં, બેટા થા ધ્યાનમેં.

તબ તો હય ઠીક અબ્બા=મિલી ખ્યારી

૨૫.

સુન અય દુખતે અંગૂર દિખા દે નૂર હયા કર દૂર
નશેમેં ચૂર રહેં મખમૂર

ખાંકી કલાલી ભરભરકે ખ્યાલી શીશા કર ખાલી
રહે આંખોમેં લાલી ગુમે બેઅતદાલી કાફૂર=

કાકકા ધૂંગટ હટાદે આતશી રૂખસારસે

દમ મેરા રૂકતા હય ધસ ખિલ્તૂરકી દીવારસે

જ નહીં ભરતા હય અયસી લજજતે દીદારસે

આકે બેપરદા લિપટ જ સીનયે મયખારસે=

૨૬.

પાપી પપીહા જરે જરે નાકારે કારે કારે =

પીપીકી બોલી ના બોલ બોલી ગોલીસી લાગે

જાગે મયન બયનસે જાળી =

જનત માનત નાહી દુઃખ કાહૂકા

કૂકાંને હૂકાંને બાલે સંબાલે હય છાતીમેં છેદ કિયે

પિયા ખિના જ્યા ડરે તેરી ધુન ધીર હરે તન અગન જાગે

કાહે સતાવે દુઃખિયારી હું બેચારી આહોજારીકી હય ખારી

હાય સૈયાંકો આને દે તાને પે તાને દેરેજાળી =

૨૭.

કાનન સુની જાત
 સૈયાને ખુલાઈ દૌરી દૌરીરે=
 સુધ ખુધ આઈ લાઈ કહાંસે
 માન ખાત મોરે જિયાકી=
 અત સુખદાઈ બાઈ જહાંમે
 આન ખાન મોહે પિયાકી=

૨૮.

ચલા જરે બેદઈ સિપહિયા હરજૈયા. વાહિયા
 તોરે સંગ નાહીં બોલતી—
 ગરજૈયા દુખદઈયા—હરજઈયા—વાહિયા=તોરે સંગ
 માનો માનો માનોજી માનો,
 વાચ્ચદા હમારા જૂટા ન જાનો
 આંખોસે આતા મોઢા જો પાતા ખ્યારીકો મયે અપતી
 ગરવા ત્રગાતા=

૨૯.

ખ્યારે ખાલમવા ખ્યારે સાજનવા
 તોરા દામનવા ચાહે જમાના—છુડાના મયે માનું નાહી
 કોઈ તોહે બોલે મતવારી નાકારી તો ખ્યારી
 મયે માનું નાહીં, લાખ મનાયે કોઈ, મોઢો રિઝાકે,
 દેખું ન કાહુકો મયે આંખ ઉઠાકે—
 કામનિયારે મેરા દમ યું ના જરો
 સાજનવારે શર્મિન્દા યું ના કરો—
 મામૂના મુઝસે મિલનેકો ખરજે તો ફિર કયા કરો
 = મયે માનું નાહીં

૩૦.

યે ન ખતીયાં મોસે હાં ખતાના
 તિહોરવા લીઠ લેગરવા તિપટ નડરવા

પકડે ડગરવાઆ જાઆઆઆજા = ન પતીયાં
 જારે આરે છઞીયા ન પડે મોરે ગરવા
 માન લે મોરી રાહ લે તોરી
 દેખ બનના આઆ નિહરવા=

૩૧.

હિલકર મિલકર સખ એક દિલકર હાં ગાવો મુખારકળાદ
 હમજી રાજી તુમજી રાજી હોં સખ હરદમ દિલ શાદ
 ઉજ્જન સુંલજન સખ કુછ ગુજરી હય ચક્રરકી ક્ર્યાદ
 શાદી ખાના આખાદીસે ગમ બળાદ
 ધૂમ ધામસે પડેગી આજ બધાઈ, બધાઈ બધાઈ બધાઈ
 જારી બેઢકી ખૂબ હો ગઈ સફાઈ હારે હારે શિકવે સારે
 આપસકે=

૩૨.

ગાએ શાદિયાના પાએ કયા જમાના
 સખ મિલકર હંચ ખુશતર દાવર તેરી હમપર મેહરખાની
 હમ ગુન ગાએ તેરા સારે=
 હો ખુશિયાં દિન રતિયાં જાવેદાં
 દેના સખકો તૂ અય ખાલિકે ચજદાં
 શુક હય તેરા વાજિખ બેશક કાયમ જખતક
 જખાં હય મૂંહમે મિલ ગયે સારે બિછડે પ્યારે=

તમામ શુદ્ધ.

ખાસ પારસી કુટુંબોમાં જાણીતો થયેલી

અઢાર વરસની

જુની દુકાન.

અપ્પુ મીનીસની કું।

—0-0-0—

ગરમ સુતરાઉ તથા ફેનસી કાપડના વેપારીઓ

સર મંગલદાસની કાપડ બજાર ગલી નં. ૪.

હમારી દુકાનમાં

બાનુઓ તેમજ ગૃહસ્થાને

બરનું દરેક જાતનું ગરમ, સુતરાઉ તેમજ,

ફેનસી કાપડ પુર જથ્થામાં હમેશાં તૈયાર રહે છે,

દર મેલ સ્ટીમરમાં પોતાના ધરાડોને માટે

ત્રેવો ત્રેવો માલ આવતો રહે છે.

કીડરગારટનનું ગંજવર સંગ્રહસ્થાન

હિંદુસ્તાનની સઘળી સરકારી નીશાણો અને તમામ ઈંગ્રેજી નીશાણોને કીડરગારટનનો સામાન પુરો પાડનારા.

આ કીડરગારટન ડીપો આખા હિંદુસ્તાનમાં કીડરગારટન ના સામાનનો ગંજવર જથ્થો તરત કોઈ પણ વખતે તમને પુરો પાડી શકશે.

કીડરગારટનની જુદી જુદી ચીજો, બાકસો, રમતો, ચારટો, કારડો, નકશા, વરકીંગ મોડલસો, ગીફ્ટસો, પરફોરેટીંગ કારડો, કા ગજની પેટીઓ, સાદડી બનાવવાની પટ્ટીઓ, દરીલને માટેનો સઘ જો સામાન, દરોઈંગના કારડો, ઈંગ્રેજી બારાખડીના બાકસો, રંગ પારખવાની ફીલમસો, દમબેલસો, લાઠીઓ, વાજાંત્રની દરીલ કરા વા માટેનો સઘજો જુદો જુદો સામાન, આબજેક્ટ લેસનો ચંત્રકળા ના આબેહુબ મોડલો, પથરીના ગોળાઓ વગેરે વગેરે.

જ્યારે પણ તમારું મુંબઈ આવવું થાય, ત્યારે મેહરબાની કરી આ “ એકઝીબીશન ” ની ભેટ લેવાને ચુકશો નહીં.

પદસા કાંઈ પણ પડશે નહીં.

ચિત્રો સાથનું કેટલગ ઈંગ્રેજીમાં.

“The Teacher's Guide, Catalogue of Educational Publications, and of Special Material and Apparatus for Kindergarten Occupation.”

મુક્ત મોકલી આપવામાં આવશે.

કીડરગારટન ડીપો.

માલેકો

ડી. બી. તારાપોરવાળા સન્સની કં૦,

અંગ્રેજ બજાર, કોટ, મુંબઈ.

નીચેના તેલ તથા શરબતો માટે બનારસના
પ્રદર્શનમાંથી ચાંદો મળ્યા છે.

સુ ગં ધ

શો ભા

અ ને

શો ખ

આજે હજારોનું વેચાણ થાય છે. આજે ઘેર ઘેર વખણાય છે સુંદર
અને સદગુણી બાતુઓ એનો હમેશાં ઉપયોગ કરીને ખુશી થાય છે. એ
શું હશે વાર ? નાગર તેલ, કાપસીનું તેલ, અને આંખલાનું એ તેલ
છે એની સુગંધ મધુર અને મનોહર છે. એથી વાળ વધીને કાળા રેશમ
સરખા મુલાયમ અને ચલકતા બને છે. મગજ અને આંખની ગરમી દૂર
થઈ ઠંડક ઉપજે છે. એથી ખરતા અને સફેદ થતા વાળ અટકે છે. એથી
વાળના મૂળને મજબુતી મળે છે અને વાળ તથા ટાળકાના સરવ રોગ
નાશ પામે છે. નકલી માથથી સાવચેત રહેવું.

એ થીવાએ અમારે ત્યાં ગરમીના દિવસમાં દિલને ઠંડક ઉપજાવે
તેવા શરબતો જેવાં કે ગુલાબ, અનાર, લીંબુ નારંગી વગેરે કીકાશતે
મળશે. માલ ખરીદતી વખતે ચાવી છાપનો રજીસ્ટર ત્રેડમારક ધીયાનમાં
રાખજો.

એ. એસ. પ્રધર્સ અતરવાલા.

અબદુલરેમાન સીટ મુખર્ષ.

ધારાંઓને ભેટ આપવા અગાઉ

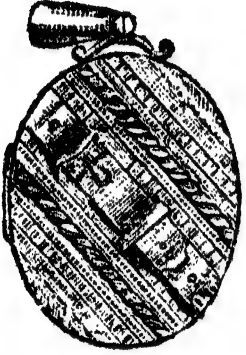
તમારા સહાના માનીતા અને વિશ્વાસુ ઠરી ચૂકેલા,

દેવજી માલજી ઝવેરીને

યાદ કરજો.

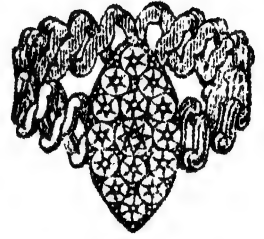
કારણ કે

માલનો મોટો જથ્થો તદ્દન નવી પેટનનો તર્ધયાર કીધો છે કે જેની
ભેડી તમને ખીજે ક્યાંઈ મળશે નહીં.

વળી ભાવ ગામ કરતાં

ઘણા ઓછા છે.

ઘણી સરસ વીલાયતને હંકાવતી શ્રીલીયન્ટ પોલીશ ઉમદા કારીગરી.
ચોખ્ખું સોતું. એકજ વાયદો.

પ્રેસલેટ, બંગડી, હાર, નેકલસ, છે સાદી, નકશીની તથા ઝવેરાતની પ્રે
ડા, લોકીટ, પ્રાચ, પીન, સોનાનાં સલેરો, વીંટીઓ, ખુટીઓ, માતી
ઘડીયાળ, ચારમસ, વગેરે. ના હાર, કંઈ કોલરનાં બટનો.

ભગ્નસરાના અને એવા શુભ ઠાંકણા માટે અમારી દુકાનની
મુલાકાત લેવા સખ્ત લલામણ કરીએ છીએ.

કારણ

તમને પોતાનેજ ફાયદો છે તે તપાસી જુઓ.

૧૯, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

ચશમાં વાપરનારાઓને ખાસ મુક્ત લાભ.

લંડનની જાણીતી રોયલ વેસ્ટમીનસ્ટર અને વીએનાની આંખની હોસ્પીટલોમાં ખાસ કામ કરી આવેલા આંખના અનુભવી ડોક્ટર એમ. આર. સી. એસ. ઇંગ્લંડ, એલ. આર. સી. પી. (લંડન) ની માનવંત ડીગ્રી ધરાવનારને મીં ફીરોજ આંખના ખાતેનના દરદથી દુરાન થતા દરદીઓને મુક્ત સારવાર અને સલાહનો ખાસ લાભ આપવાને માટે રોક્યા છે. જેવો લાભ સુખધમાં ફક્ત હમારે ત્યાંજ મળે છે.

ફીરોજ એમ. દસ્તુર

(તે દીનશા એમ. દસ્તુરની કંપનીના માજી ભાગયા) એ ગમ્યા ડીસ મખર મહીનાથી ચશમાને લગતો ધંધો નીચલે નામે અને ઠેકાણે પોતે જુદો શરૂ કરીશો છે:—

ફીરોજ એમ. દસ્તુરની ફાંં

ઓક્યુલીસ્ટ અને ઓપ્ટીશ્યન્સ.

(આંખના ડોક્ટરો અને ચશમા બનાવનારા)

પોસ્ટ ઓફીસની સામે, નાં ૭ હોરનબી રોડ, રાટ.

મીં ફીરોજ “ ફીનોસ્કોપી ” ની રીતથી આંખની ખારીક તપાસ કરી આજ ૧૬ વરસ થયાં બંધબેસતા ચશમા ફતેહમંદી સાથે પુરા પાડવાને, ચ લુ અનુભવ ધરાવે છે.

મીં ફીરોજને હાઈ કોરટના નામદાર જડજો સર લોરેન્સ જેનકીનસ, આનરેબલ મીં જસ્ટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, લેફ્ટનન્ટ કરનલ પીટરસ એમ. બી. આઈ. એમ. એસ. તરફથી અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડોક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી સરટીફિકેટો મળી છે.

મીં ફીરોજ ચશમાને લગતો સધળો સામાન તેમજ બેટ આપવા અને ઘેરમાં વાપરવા લાયક દુરબીનો, તાપ તપાસવાનાં ઠરમોમીટરસ, ઈનસા નની નકલી આંખો, આઈપ્રોટેક્ટરો અને માટર ગોગલો સહી ઉત્તમ અને ઓછામાં ઓછા ભાવે પુરા પાડે છે.

મીં બાટલીબોયનું કોરોનેશન બેંડ.

આસ તથા સ્વીંગ.

ગયા ત્રણ વરસના અરસામાં પ્રખ્યાત વાયોલીનીસ્ટ મીં બરજેર બાટલીબોયે ૭૦૦ પારસી લગ્નોમાં પોતાનાં બેંડ સાથે હાજરી આપી હતી. દર મેલે વીલાયતથી ખાસ આરડર કરી નવા નવા મ્યુઝીક પીસીશ મીં બાટલીબોય મંગાવે છે. જાહેર આલમને આપેલા સંતોશ માટે જે સંખ્યાબંધ પત્રો મળ્યાં છે,

તેજ આ બેંડની બીજા બેંડો ઉપરની સરસાઈની સંગીત સાંભળેલી છે.

આખરે ૨૨ પારસી કુટુંબોમાં મીં બાટલીબોય વાયોલીન પર ટ્યુશન આપવા રાજ છે. ૧૮૮૭ ના સાલમાં એવણે જરમની તથા ઈટલી જઈ નામાંકીત પ્રોફેસરોના હાથ હેઠળ વાયોલીન વગાડવાનો ઉંડો અભ્યાસ લીધો છે, હુમારૂ બેંડ મુખ્યધના

ભાવે બહારગામ પણ જાય છે.

બેંડ તથા ટ્યુશનના આરડરો માટે નીચલે ઠેકાણે મળવું ચા લખવું.

બરજેરજી લીમજી બાટલીબોય.

નાનાશંકર શેઠના દેરા સામે ગ્રાંટરોડ.

અપ્પુ મીનીશ જ્ઞેશંધની કુંઠની નવી દુકાન

ગ્રાન્ટરોડ ગ્રામના રસ્તાપર
લંડન હોટલની બાજુમાં
જેતવાડી બારમી ગલીના નાકાપર

ગ્રાન્ટરોડ, ગીરગામ, તારદેવ,
તથા

જેતવાડીમાં વસતાં ખાસ પારસી કુટુંબોની સગવડ ખાતર

ઉઘાડી છે.

ગ્રહસ્થો તથા બાનુઓને બરનું દરેક જાતનું ગરમ, સુતરાઉ તેમજ
ફેનશી કાપડ મોટા જથ્થામાં રાખવામાં આવ્યું છે.

બાનુઓ તથા ગ્રહસ્થોને ફક્ત એકજવાર હમારી દુકાનની મુલાકાત
લેવાને અરજ કરવે છીએ.

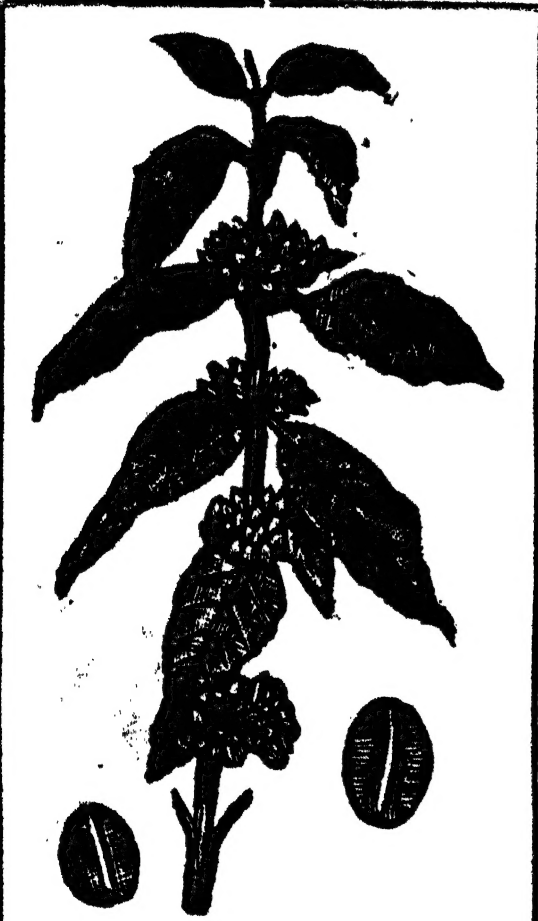
ભાવ કીશયત

માલ ઉંચો

નમુના સંખ્યાબંધ.

પ્રજ્ઞ પસંદગી પામેલી

બેહેરામ પ્રધર્સની મોખા તથા ફેન્ય કોફી.

સ્વચ્છ મોખા કોફી પીધાથી તનને કે ઉત્તર તથા મગજને શાંતી આપે છે. એ હિતમ કોફી છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ પ્રમાણે ભુંજાય છે, તેથી તેના ટેસ્ટ સારો રહે છે. બેહેરામ પ્રધર્સની કોફી એટલેજ સારામાં સારી કોફી એક વખત ચસવો લાગે કે તે છોડી ચકાતી નથી, જોએએ તે વાપરી છે તેના ખુશકારક ગુણથી આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે. એક વખત પીશો તો ખીછ કોઈખી કોફીને હાથ નહીં લગાડશો.

જૈન

જૈન

મોખા કોફી રતલી દીનનો રૂ. ૧. ફેન્ય કોફી રૂ. ૦૧૧

બેહેરામ પ્રધર્સ,

નાં ૫૬, ધોભીતલાવ, મુંબઈ.

